

Élőhelyvédelmi füzetek 4.

A Batyki-láprét

Láprétek, gyepek, fás legelők védelme
a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

Futó János – Mesterházy Attila – Óvári Miklós

A Batyki-láprét

Láprétek, gyepek, fás legelők védelme
a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

Fotó:

Futó János
Lelkes András
Máté Bence
Mesterházy Attila
Mészáros András
Óvári Miklós

Kiadványterv: Lapilli Bt.

© Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Puskás Zoltán igazgató

Csopak

2013

Prospektus Nyomda, Veszprém

ISBN 978-963-88693-6-4

BEVEZETÉS

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (BfNPI) működési területe a nevében említett tájegységen túl kiterjed Zala megyére is. A Zalai-dombság ÉK-i csücskében, Batyk település mellett, az ún. Zalakanyarban – ahol a Zala folyó hirtelen dél felé veszi folyásirányát – egy igen értékes lápterület húzódik. A Batyki-ősgyep az egykori kiterjedt lápok, mocsarak hírmondója (1). Mélyebb fekvésű, vízállásos részein égeresek, míg a holtágak, árkok mentén puhafa ligetek díszlenek. Közöttük a kékperjés lápréteken és mocsárréteken védett növény- és állatfajok serege található; kockás kotuliliom (címlap), szibériai nőszirm, fehér zászpa, mocsári- és vitézkosbor, kövi pimpó, valamint a megyében csak itt található nyúl farkfű. A sok színes

virágon gazdag rovarvilág él, különösen kiemelendő a számtalan lepkefaj.

A vasútvonat és a Zala folyó közé zárva terül el ez a több mint fél négyzetkilométeres, alacsony fekvésű (122 m tszf.), csaknem tökéletesen sík térszín, amit az 1950-es évek táján lecsapoló árkokkal kezdtek el kiszárítani. Ez csak részben sikerült, így a láprét fenn tudott maradni. A további pusztuláshoz azonban hozzájárult a területet kettészelő vasútvonat építése is az 1970-es években.

A védetté nyilvánítást követően rendszeres kaszálásokkal kezdődött meg a láprét természetvédelmi kezelése. A terület nyugati részét ezzel sikerült „rendbe tenni”, de a keleti térség komolyabb beavatkozást igényelt, amit csak a 2012-ben elnyert KEOP pályázat keretéből,

Európai Uniói támogatással lehetett megvalósítani. A kaszálás kezelés kiterjesztéséhez először a kefesűrű kutyabenge irtására, majd szárzúzósására volt szükség.

A láprét közepét észak felől átszelő vízfolyás viszonylag jelentős hozamának felhasználásával – zsilipek beiktatása révén – elárasztották a Zalához közelebbi, mélyebben fekvő részeket. Ugyanezt a célt szolgálják a régi, elsekélyesedett lecsapoló árkokba telepített vízvisszatartó cölöpös földgátak is (2).

AZ ELTÉRÍTETT ZALA

Mielőtt valaki a cím alapján a folyó 19. századi szabályozására gondolna, le kell szögeznünk, hogy az alábbiakban egy ennél jóval régebbi és természetes eredetű földrajzi jelenséget ismertetünk.

A zalai térség földtörténete – évtízmilliókon keresztül – alapvetően eltért a Bakonyvidéken zajló geológiai esemé-

nyektől, bár a végkifejlet némileg mégis összefügg vele.

De lássuk a konkrétumokat! Kemény, kalapálható kőzetek e tájon nincsenek a felszínen, ilyeneket csak több kilométeres mélységből, kőolajkutató fúrásokkal hoznak napvilágra.

A felszínközeli laza üledékek túlnyomó részét a Pannon-tó egykori lerakódásai képezik. E kőzetlisztes, homokos, agyagos rétegek (3) építik fel a Zalától délre magasodó dombokat (4) (*Somlói Formáció*), illetve a Batyktól nyugatra elterülő alacsonyabb térséget (*Tihanyi Formáció*) is, de mégsem teljesen egykorúak. Míg az előbbi a Pannon-tó 10 millió évvel ezelőtti mélyebb medenceüledéke, addig az utóbbi képződmény a tó mintegy 7 millió éve bekövetkezett végső, elsekélyesedő

stádiumának maradványa. A hatalmas kiterjedésű – a Kárpát-medence nagy részét elborító – állóvízben felhalmozódott óriási mennyiségű üledéket ÉNy és Ny felől, az Alpokból hozták ide ősi vízfolyások. Amíg a folyótorkolatok távol, valahol a Bécsi-medence táján voltak, addig ide csak a tó áramlatai szállítottak nagyon finom szemű, elsősorban agyagos üledéket. A delták előrenyomulásával viszont mind több és nagyobb szemű hordalék; kőzetliszt és homok érkezett. Végül a teljesen feltöltődött, folyóvíz-mocsaras síksággá alakult tájon már átfutottak a dél felé tartó vízfolyások.

Az 5,3 millió éve kezdődött pliocén kor itteni eseményeiről – korabeli üledékek hiányában – nincsenek alaposabb ismereteink. A Dunántúli-középhegység tengelyének folytatásában az észak-zalai terület is némileg kiemelkedett a Zala-bér-Zalaegerszeg vonal mentén, míg a tőle északra fekvő rész kissé lemaradt a mozgásban. A törésvonalat követve az

Ős-Zala ekkor még területünkön át a Kisalföld középpontja, a Győri-medence felé folyt, a mai Marcal völgyét használva útjában.

A földszerkezeti mozgások szakaszosan zajlottak e tájon; erre utal a folyó aszimmetrikus keresztmetszetű völgye, illetve jobb oldalának különböző magasságú terraszai a dombok lejtőin.

A zalai térséget észak-déli irányban felszabdáló haránttörések egyikét felhasználva, egy vízfolyás dél felől fokozatosan hátravágódott Zalaszentgrót irányába. Hátráló völgyfője valamikor a pleisztocén kor közepén Batyk és Túrje térségében elérte az Ős-Zala medrét és lefejezte a folyót. Az eltérített Zala immár délre kanyarodva a Drávába tartott, mígnem egy hasonló későbbi lefejeződés Balatonhídvégnél keletre nem fordította.

De térjünk vissza láprétünkre! Az itt elkanyarodó és kiszélesedő mai Zala-völgy aljzatát pannon üledékekre települő folyóvízi vegyes hordalékanyag képezi (5). A szabályozás előtt szélesen kanyargó folyó áradások idején nem csak agyagot és homokot, hanem aprókavicsot is szétterített a völgytalpon. A fekete lápi talajban szórványosan pár centiméteres, közepesen kerekített kvarckavicsokra lehet lelni (6).

TÁJI VÁLTOZÁSOK

7

A változást a letelepedett, állattartásra berendezkedett ember tájformálása hozta, aki jószágai számára erdőirtással nyert rétet, legelőt. Erre olyan – a réteken máig fennmaradt – túlélő növények jelenlétéből következtethetünk, mint a szellőrózsák, a kockás kotuliliom és a pézsmaboglár.

A Zala-völgyben mára döntő többségben kaszáló- és mocsárrétek találhatók, melyek természetessége közepes-jónak mondható. Botanikai értéküket főképp a nagy számban előforduló *kockás kotuliliom* (7) adja. A Batyki-láp a szerencsés véletlenek sorozatának köszönheti fennmaradását – a hasonló adottságú területek mára eltűntek, illetve napjainkban pusztulnak el (pózvai lápok).

Az 1950-es években végzett botanikai kutatásokról tudjuk, hogy a rét azóta

8

9

igen sokat változott – főképp szárazodott –, de az akkor fellelt „jó” lápi fajok közül számos még ma is él a területen.

A hajdani, kiterjedtebb láprét pusztulásához két tényező erősen hozzájárult. Egyrészt az 1970-es években épített vasútvonal (8), ami kettészeli a területet,

10

másrészt a nemkívánatos vízügyi beavatkozások, a lecsapoló árkok kiásása. Szerencsére ezek nem töltötték be teljesen szerepüket; idővel eltömődtek (9), így a láp fenn tudott maradni.

A réteket az árkok, vízfolyások vonalában puhafa ligeterdők szegélyezik (10), ahol helyenként égeresek is vannak. A rétek képehez sajátosan hozzátartoznak a mindenütt jelen lévő reketyefüzes bokrosok is.

A folyóvölgy mentén, az egykori ártér fölött többnyire szántóföldek húzódnak (11). A Zala jobb partjának meredek oldalain szőlőkultúra díszlik, melyet néhol gyertyános-tölgyesek foltja szakít meg. A tájban mára igen jellemzővé vált az akác; térhódítása a szükségesnél jóval nagyobb területet ural.

11

A NÖVÉNYZET HÁROM ARCA

A Batyki-láprét növényzeti képét ma különböző növénytársulások, illetve azok ún. társuláskomplexei határozzák meg.

Ezek létrejöttét a különböző környezeti tényezők és az eltérő kezelési módok szabták meg. A magasabb térszín lápi növényzetének megtelepedését a mészben gazdag talajok, valamint az észak felől szivárgó vizek felszínre bukkanása tette lehetővé. Egykor ezek az egész lápot vízjárta területté formálták. A későbbi emberi beavatkozások következtében alakult ki a növényzeti kép mai, változatos arculata.

Kaszálórétek

A folyó mentén elterülő mélyebb fekvésű területen – a Zala-völgyben tipikusnak mondható – franciaperjés kaszálóréteket találunk, ahol az egykori holtágak is jól

látszanak. Tavasszal a hajdani keményfa ligeterdők maradványaként fennmaradt *berki- és bogláros szellőrózsa* bújik meg a füvek zöldjében. Mellettük a *galléros tarsóka*, *indás infű*, *réti kakukktorma* virul. Kaszálásra a rét teljes pompájába öltözik; *réti boglárkák* milliónyi sárga fejcskéje alkotta sárga mezőben rózsaszín vagy piros foltokat fest az *enyves szegfű* és a *kakukkszegfű*. A névadó *franciaperjén* kívül a gyakori fűfélék közt megemlítendő a *réti perje*, *réti csenkesz*, *csomós ebír*; *réti ecsetpázsit*, *rezgőfű*, *réti komócsin* és ritkábban az *aranyzab*, *puha rozsnok*. A szárazabb helyeken megjelenik a *plyhes zabfű*, *sudár rozsnok* is.

A sarjú egyhangú zöldjét nyárutón az *erdei- és fehérmályva*, *ökörfarkkóró* színesítik, valamint a nagy számban jelen

lévő fészkesvirágzatúak, mint a *pasztinák*, *sárga kígyókapor*, *erdei angyalgyökér*; *hasznos földitömjén*. A franciaperjés és réti ecsetpázsitos kaszálók a láp keleti oldalán a völgyaljtól egészen a vasúti töltésig felhúzódnak. Itt már számos lápréti faj mutatja, hogy egykor lápi termőhely volt a kaszálók helyén.

A holtágak, belső mélyedések növényzetét a bennük növő magassásosok is kiraj-

zolják. A parti-, zombék- és mocsárisásosok tipikus növényei: *mocsári nőszirm*, *fekete nádálytó*, *csermely- és szürke aszat* (12), *rókasás*, nyár végén a *réti bolhafű*.

Mocsár- és láprétek

A láp középső területén mocsárrétek és láprétek találhatók, melyek társulási dinamikáját, „mozgását” az aktuális csapadékviszonyok határozzák meg. A sédbúzás mocsárrétek és kékperjés láprétek a fajokban leggazdagabb növényközösségekhez tartoznak. Kis kiterjedésben

nyúlfarkfüves (13) is előfordul, ami a zalai tájban igazi kuriózumnak számít. A kormos csátés társulás egykor bizonyára kiterjedtebb volt, mára csak a faj elszórtan fennmaradt példányai emlé-

keztetnek rá. A kékperjésekben a társulásalkotó magyar *kékperje* mellett az *ördögharaptafű* is nagy számban van jelen. A növényközösség magas természetességű, melyben számtalan jellegzetes faj él; *réti-, sárga- és molyhos sás*, *réti boglárka*, *tejoltó- és lápi galaj*, *plyhes selyemperje*, *csonkaír*.

Nyáron a sédbúza és kékperje elvirágzását követően, azok sárguló szalmájában a *festő zsoldina* és a *vérfű* (14) válik uralkodóvá, számos rovarfaj számára nyújtva táplálékot. A réti angyalgyökér itt is megjelenik, mellette számos fészkes-

virágú növény, mint a *réti bolhafű*, *zörgőfüvek* sárgállanak. Ősszel a kaszálás után a rétet az *őszi kikerics* kis lila virágai színesítik (15).

Ligetek, bokrosok

A lápréten valamennyire a fás vegetáció is képviselteti magát. A zalai tájban a vízfolyások menti réteken mindenütt megjelenő bokorfüzesek itt sem hiányoznak (16). Kiterjedt, kör alakú foltjaik főképpen a terület déli szegélyén található. Többnyire a *rehettyefűz* alkotja, de a *kecskefűz*, *kutyabenge*, *kányabangita* is előfordul szálanként. Gyomos, bolygatott helyeken állományaiban eluralkodik a *bodza*. A száraz kavicsfordalékon a pusztai cserjések hangulatát idézi az *egybibés galagonya* és *kökény* alkotta kis cserjés.

A puhafa ligeterdőkhoz főképp az árkok és a patak mentén nőtt fasorokat számítjuk. Uralkodó fajuk a *fehér-* és a *törékenyűz* (elszórta hibridjük is előfordul), valamint a *kecskefűz*, a *bodza* és a *kányabangita*. Gyepszintjük változatos, a jobb természetességű részeken sásosokat találunk tavaszi *gólyahíres* aszpektussal. A bolygatott, illetve tápanyagok-

ban feldúsult talajon azonban elszaporodnak a gyomok. A csalán, szeder mellett olyan özönnövények válnak uralkodóvá, mint az aranyvessző és a süntök. Az állandó víz jelenlétéhez kötődő *égerfák* kisebb csoportokban és a kis patak mellett található (17). Az égeresek kiterjedése nem számottevő, tájképileg mégis meghatározók.

VÍZVISSZATARTÁS

A Batyki-láprét ökológiai állapota az utóbbi 20 évben jelentősen romlott, szárazodás, degradáció, az értékes fajok erős csökkenése volt tapasztalható.

A vasúttól északra fekvő nem védett területen több forrás is fakad. Ezek a Zala felé szivárgó erek éltették hajdanán a láprétet. A korábbi lecsapoló vízügyi munkálatok, valamint a hatalmas vasúti

sen és gyorsan a Zalába ömlik. A rét pályán húzott további árkok szintén hozzájárultak a láp vízellátásának drasztikus csökkenéséhez. Mindez az utóbbi évtizedek csapadékhiányával együtt már a láp fennmaradását veszélyeztette.

A pályázaton nyert összeg egy részéből 2013 folyamán a láprétet átszelő patakra zsilipet telepítettek (18), és a többi lecsa-

töltés megépítése miatt azonban ezek a vizek már nem szétterülve érkeznék. Az összegyűjtött vizeket a vasútvonal alatt víggy túlmélyített medrű patakban vezeték át, ami a lápréten keresztül egyene-

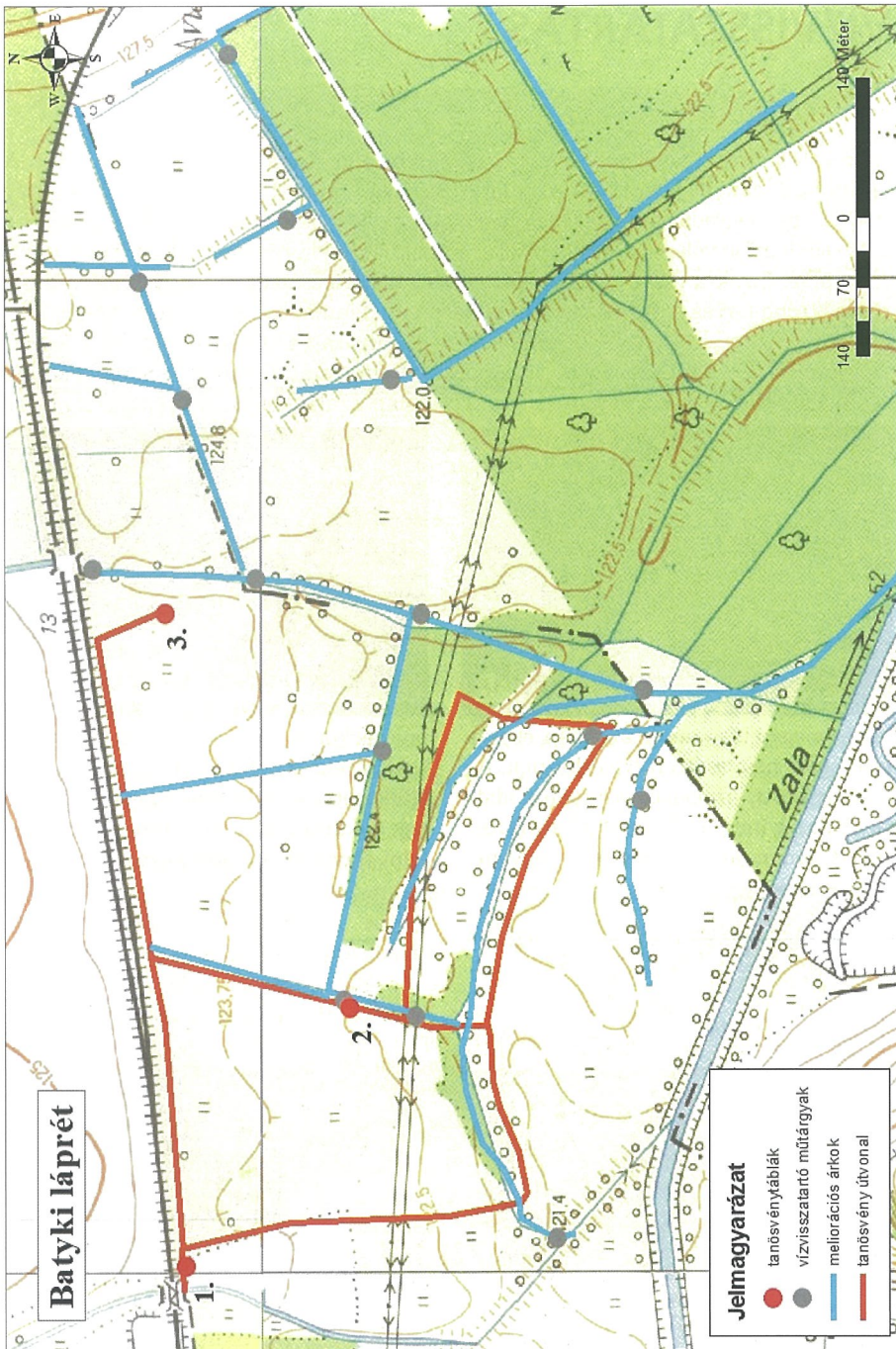
poló árkot is földből készült keresztgáttal rekesztették el (19). Az ily módon lefékezett és időlegesen visszatartott vizek oldalirányban elszivároghatva, talajvíz-ként táplálják a láprét aljzatát (20).

A BATYKI-LÁPRÉT TANÖSVÉNY

Az elvégzett természetvédelmi célú beavatkozások bemutatására és a változatos növényzeti kép megismertetésére egy 3 állomásos tanösvény-kezdeményt alakítottak ki. Megközelítése a vasútállomás keleti végénél lévő aluljárón át célszerű. Itt folyik át a védett terület nyugati határát képező Berek-patak is. A kaszálórét sarkánál álló 1. táblán a francia-perjésekről kapunk ismereteket. Innét az útvonal délre tart, majd a rétet átszelő – egy hajdani folyómedret kísérendő – égerliget mentén kelet felé kanyarodik. Onnét visszatérve egy észak-déli irányú

régi lecsapoló árok mellett találunk rá a 2. táblára. Ez a mocsárrétek sédbúzásait mutatja be az élőhely-rekonstrukció tükrében. Az egykori árok bokorsorát észak felé követve érjük el a vasút melletti földutat, melyen jobbra fordulva pár száz méter után érkezünk meg a 3. ismertető táblához. Itt a kékperjés láprétek, szittyósok védelméről olvashatunk. A közelben fut a Zala felé a területet kettévágó egykori főárok, melynek vizét zsilippel duzzasztották fel. A visszautat a már ismert szakasszal kezdve, a vasútvonallal melletti gyalogolhatjuk végig.

A KUTYABENGÉK IRTÁSA – NÖVÉNYZETI HELYREÁLLÍTÁS

A védett terület ma döntő többségében állami tulajdonban van, természetvédelmi kezelője a BfNPI. E kifejezés azt jelenti, hogy a kezelő feladata a védetség biztosításán túl a természeti értékek hosszú távú megőrzése, fenntartása. Ennek érdekében az elmúlt időszakban a láprét mintegy háromnegyedén rendszeres kaszálás folyt. Az időpontokat a növényközösségek és a védett fajok virágzási és szaporodási időszakának megfelelően jelölték ki.

A legbelső, keleti fekvésű kékperjést azonban a védetté nyilvánítás előtt már hosszú ideje nem kaszálták. Emiatt nagymértékben elszaporodott és napjainkra jókora területen uralkodóvá vált a *kutyabenge* (21). A vizes termőhelyek, mocsarak, lápok e pionír cserjefaja a kaszálás elmaradásával néhány év leforgása alatt képes látványosan terjeszkedni és összefüggő cserjéseket alkotni. Ez történt itt is. A benges cserjést a szukcessziós sorban az égeresek megjelenése követi, ám esetünkben ez a folyamat nem kívánatos, hiszen a lápréti vegetáció megőrzése, az ott élő számtalan védett növény- és állatfaj élőhelyének fenntartása az elsődleges természetvédelmi cél. A projekt keretében kiemelt fontosságú az említett cserjések megszüntetése, az alattuk még ott lappangó láprét új életre keltése. Ehhez a kutyabengék eltávolítása szükséges, mégpedig oly módon, hogy az újra induló kaszáláshoz (mint szükséges kezelés) megfelelő terep álljon rendelkezésre.

A területet teljesen nem tisztítják meg a cserjésektől. A lápréti termőhely sokféleségét azzal őrzik meg, hogy a rekettyebokor csoportok egy részét meghagyják, hiszen ezek biztosítják számos madár

fészkelőhelyét és árnyékolásukkal több növényfaj élőhelyét is. A fűzbokrokban természetesen néhány kutyabenge is megmarad és a képet a kányabangita teszi teljessé.

A tisztítási munkálatok másik fontos célja a tájidegen fásszárúak kiirtása. Ez jelen esetben a betelepült ún. özönfajok közül az *amerikai kőrist* és a *kései megygyet* érinti. A beavatkozások részben a meglévő vízelvezető árkok mentére is kiterjednek. Ezekből a felverődött fa- és bokorsorokból is el kell távolítani a tájidegen növényfajokat; a fásszárúak mellett elsősorban a gyepszinten eluralkodott magas aranyvesszőt. Szembetűnő a különbség a kaszált és a még nem kezelt rétek között (22). Az aranyvessző állományok kiirtása kettős célt szolgál. Nemcsak a bokrosok természetességének visszaállítását segíti, hanem a rétekre újra meg újra betörő „jágerkender” utánpótlásának megszüntetését is.

A növényzet eltávolítási munkákat a legnagyobb gondossággal és körültekintéssel végzik, hogy a rétek páratlan növény- és állatvilága ne sérüljön. A gondos tervezés mellett a beavatkozások a vegetációs periódus utáni „holszezonban”, azaz a késő ősztől tavaszig terjedő időben, főképp fagyott talajon történnek.

VIRÁGNAPTÁR

A kaszálók legszebb természeti értékét a *kockás kotuliliom* (címlap) adja, melynek március végi nyílásakor számtalan apró harang lengedezik a tavaszi szélben. A védett növényfajok közül a tavasztól őszig folyamatosan nyíló *hosszűfűzérű veronika* él még itt. A magasabb térszí-

nen megjelenő franciaperjések az egykori mocsárrétek átalakulásával jöttek létre, erről olyan fajok tanúskodnak, mint a *szibériai nőszírom* vagy a nyáridőn nagy számban nyíló, illatos *buglyos szegfű* (23). A mocsárrétek és láprétek alkotta növényegyüttesek számos védett, a zalai tájban egyedülként megjelenő fajnak adnak otthont. Ismert, hogy a víz hűtő hatása miatt a láprétek vegetációja később indul, mint más gyepeké, így itt is áprilisban látjuk az első virágokat. Területünkön mintegy fél hektáron található a *lapi nyúlfarkfű* egyetlen zalai előfordulása, melynek fennmaradása

igazi szenzáció. A tavaszi napfényben a sárga fűavarból kiemelkedő acélkék bugák látványa igazán megkapó (42).

A kékperjésekben is ekkor kezdődik az élet. A talajból a *fehér zászpa* (24) ezernyi zöld hajtása bukkan elő. Május elejére az ébredő rétet a mára országosan is megritkult *alacsony pozdor* kis sárga virágai uralják – jó évben rengeteg nyílik. Mellettük egy ritkaság, a *bozontos kutyatej* kis csoportjai virítanak; mindkét faj csak itt található a zalai környéken. A pozdorok nyílása idején nyúlnak meg a

szibériai nőszírom szárai, a végükön május közepén megjelenő virágok kékre festik a láprétet (25). A rengeteg nőszírom látványa felejthetetlen élmény. Szerencsére „strapabíró” növények, a szárazabb éveket is jól elviselik; akkor kevesebb tő virágzik.

Ez időben a rekettyebokrok, kutyabengék félárnyékában egy arasznyi páf-

25

rány, a kígyónyelv bújik meg. Feltűnése rapszodikus, valószínűleg az aktuális csapadékviszonyok függvénye.

26

A jobb vízellátású, mélyebb fekvésű sásos, zsurlós, sédbúzás részeken újabb ritkaságok élnek, a talajlakó orchideák.

27

28

29

Elsőként a *vitézkosbor* (26) jelenik meg, majd rövidesen követi a *hússzínű ujjaskosbor* (első borító). Ezután a karcsúbb *mocsári kosbor* (27) példányai következnek; elszórtan nyílnak a lágban. A sort a június elején nyíló *mocsári nőszőfű* zárja,

30

melynek virágai a trópusi orchideákra emlékeztetnek.

A nedves sásosok zöldje föléd május végén megannyi fehér kis pamacsoként emelkednek a *széleslevelű gyapjúsás* (28) csomói. Nevét pamacszerűen csomóba rendeződött, magjainak végén található kis gyapjúszerű képződményről kapta. Az erőteljes sások között szerényen húzódik meg egy ritka védett faj, a *kormos csáté* (29).

Nyárutón, amikor a sédbúza szára sárgára vált, újabb színtoltok tűnnek fel a lágban. A fehér zaspák magasra nőtt példányai között a rojtos cimpájú *buglyos szegfű* finom illatával hívja fel magára a figyelmet. A *foltos orbáncfű* és a *nagyvirágú gyíkfü* kisebb csoportokban nyílik. Rekettyebokrok védelmében néhol a rózsaszín virágú *szarvashagyma* (30) díszlik. E pazar virágnaptárt a vérfüvek és őszi kikericsok közt emelkedő, mély égkék színű *kornistárnics* (31) virágzása zárja, ami már a lassan őszbe forduló időt jelzi.

31

RITKA NÖVÉNYEK

32

A keleti oldalon kiterjedt kékperjés található. Évtizedek óta bolygatatlan élőhely, melynek egy részén a kutyabenge térhódítása figyelhető meg. A már említett védett növények közül az alacsony pozdor, a szibériai nőszirmok és a fehér zászpa itt is nagy állományokat alkot. A lápréten egy újabb orchidea faj, a *szúnyoglábú bibircsvirág* (32) ezres nagyságú populációja él, melynek fennmaradásához elengedhetetlenül szükséges a vízviasszartás megvalósulása. A termőhely fokozott figyelmet érdemel, hiszen a faj egyetlen zalai állományának fennmaradása a tét. A belső láp északi szegélyén a folyóvízi kavicsfordalék kibukkanása a védett terület egyik érdekes színpontja. Itt a tápanyagszegény kavicsfelszínen lévő sovány termőhelyen a citromkocsordos-

33

34

csenkeszes és sudár rozsnokos növényzet az uralkodó. Ebben él a *magyar szegfű*, a *koloncos legyezőfű*, a *rigószegfű*, az *ágas homokliliom* és a *mezei iringó*, illetve néhány védett növény, mint az *agárkosbor* vagy a *kövi pimpó*. A kiemelkedően valaha talán cserliget volt, erre a nagy számban nyíló *fehér pimpó* jelenléte enged következtetni.

Az említett régi botanikai kutatások publikációjában szereplő „sárgaliliom”,

a ma már fokozottan védett *sárga sásliliom* sokáig rejtőzködött a területen. Végül a kutatók meglepetésére maroknyi állománya a rehabilitációs munkák tervezése során a patakot szegélyező égeres alatti aranyvesszősben, a *mocsári nőszirmok* (33) között került elő.

A vízfolyás és az árkok mentén elszórtan egy védett egyszikű, a *rostostövű sás* (34) oszlopszerűen kiemelkedő zombékjai magasodnak ki a rétből.

VÁLTOZATOS ÁLLATVILÁG

35

36

A mocsár- és láprétek virágai sok rovarfaj számára nyújtanak táplálékot. Tavasszal a nünükék és a cincérek láthatók elsőként, majd nyárra számtalan szöcske és sáska népesíti be a gyepet. A virágokat látogató rovarok közt kétségtelenül leglátványosabbak a lepkék. A fehér alapszínű káposzta- és galagonyalepkék mellett olyan színpompás fajok élnek itt, mint a *lápi szemeslepke*, *nappali pávaszem*, *kis róka*, *lepke*, de a pillangók közül a *fecskefarkú lepke* (35) és a *kardoslepke* is gyakorinak mondható. A boglárkalepkéket a *vérfű hangyaboglárka* (hátsó borító) képviseli, nyárutón a zsoldina virágait a vonulásban lévő *citrom- és narancslepkék* látogatják. A magasra nőtt fűszálak közt *darázspók* (36) várakoznak.

37

A kételtűek népes csapatából a *gyepibéka* és a *varangyok* is megtalálhatók. Számukra a felduzzasztott árkok és a patak lelassult vize peterakó helyé válik. A *vízisikló* (37) előfordulása szintén bizonyított.

Az emlősök tekintetében megemlítendő a *mezei nyúl*, a réten pockokra vadászó *róka*, valamint az újra megjelent *aranysszálló* (nádi farkas). A nagyvadak is rendszeresen megfordulnak a lápréteken; a *szarvas*, az *őz* és a *vaddisznó* a felverődött kutya-bengésben kiváló búvóhelyre talált.

A madaraknál a nádasokhoz, vizes élőhelyekhez kötődő fajok jelenléte a meghatározó. A hangos *nádirigó* (38) mellett a *tücsökmadarak* monoton éneke is hallható. A láprétek ritka fészkelője a *sárga billegető* és a *haris*, de táplálkozó területet jelent a környező falvakból érkező *fehér gólyák* számára is. A ragadozó madarak közül leggyakrabban az *egerészölyv* látható, de rendszeresen megjelenik a

kabasólyom és a *barna rétihéja* is. Vonuláskor a *halászsas*, *vándorsólyom* vadászik a rétek fölött.

38

THE BATYK FEN

The protected area of the fen located in the bend of the Zala River was endangered by drying-up in the last decades. The former marshy area was supplied with water from small springs and from the Berek Creek. The rich vegetation was used as meadows and pastures by the animal husbandry population settled here in the Middle Ages.

Later, by the regulation of the river and by the drainage ditches it was attempted to be drained, but it was successful only partly. The primary vegetation transformed. Valuable species drove back while invasive species, like Goldenrod (*Solidago*) started to expand. Scrubs grew on abandoned, formerly mowed meadows, mainly Alder Buckthorn (*Frangula alnus*) (40) gained ground.

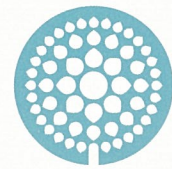
The Balaton Uplands National Park Directorate started nature conservation rehabilitation interventions with the help of an EU tender in 2013. Sluices and dams were built into the old ditches (41). The dammed water flooded the low-lying parts. Other parts were managed by cutting out of scrubs and later by systematic mowing. The result can be seen on the diverse vegetation. Snake's Head Fritillary (*Fritillaria meleagris*) (cover), the rare Yellow Iris (*Iris pseudacorus*) (39), Great Burnet (*Sanguisorba officinalis*) and Blue Moor Grass (*Sesleria uliginosa*) (42) grows steadily. The number of butterflies increased, too. 3 panels of the education trail on the fen inform visitors all about these.

40

39

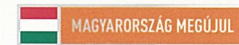

Balaton-felvidéki
Nemzeti Park

Bakony-Balaton
Geopark

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujzechenyterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

